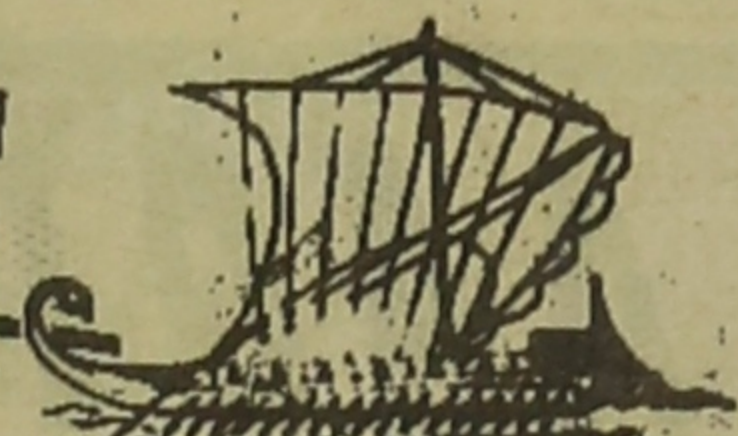

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΕΤΟΣ 17ο
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 156

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΕΡΓΙΤΕΣ - ΧΡΙΣΤΙΑΝΑΡΤΣ 2005
(ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ)

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Α΄ Παγκόσμιος Διαγωνισμός κατασκευαστών ποντιακής λύρας

Από το Δ.Σ. της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας γνωστοποιούνται τα εξής:

"Η Ευξείνος Λέσχη δικαιολογημένα αισθάνεται περήφανη για την σημαντική διάκριση μέλους της σε διαγωνισμό παγκόσμιος εμβέλειας.

Στις 19 και 20 Νοεμβρίου 2005 πραγματοποιήθηκε από την Ένωση Ποντίων Αργυρούπολης Αθηνών ο Α΄ Παγκόσμιος διαγωνισμός κατασκευαστών Ποντιακής Λύρας.

Η εκδήλωση τελούσε υπό την αιγίδα της Βουλής των Ελλήνων με υψηλό χρηματικό έπαθλο για τους τρεις πρώτους νικητές.

Ακολουθεί απόσπασμα επιστολής της Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων κυρίας Άννας Ψαρούδα-Μπενάκη :

....Η απόφασή σας να προκηρύξετε διαγωνισμό κατασκευαστών ποντιακής λύρας είναι ιδιαίτερα αξιόπαινη. Πράγματι τέτοιες πρωτοβουλίες συμβάλουν αποτελεσματικά στην διατήρηση και προαγωγή μνήμης για τον πολιτισμό των Ποντίων, που θέλουμε να διατηρήσουμε ζωντανό και δημιουργικό ανάμεσά μας.

Η Βουλή των Ελλήνων ευχαρίστως θέτει υπό την αιγίδα της αυτή την εκδήλωση.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Άννα Ψαρούδα - Μπενάκη

Υπήρξαν πενήντα πέντε (55) συμμετέχοντες- κατασκευαστές από όλα τα σημεία του πλανήτη.

Την πόλη μας εκπροσωπούσε ο κ. Ανδρέας

Τσανασίδης, μέλος της Ε. Λ. Β. και υπεύθυνος του τμήματος μουσικής, παντρεμένος με την Χριστίνα Πιστοφίδου μέλος και αυτή της Ε. Λ. Β. και του χορευτικού τμήματος.

Ο κ. Τσανασίδης Ανδρέας κατέκτησε τελικά το 2ο βραβείο σε ένα διαγωνισμό υψηλού επιπέδου που πολύ σύντομα πιστεύουμε πως θα γίνει θεσμός.

Ο διαγωνισμός πραγματοποιήθηκε στο πολιτιστικό και συνεδριακό κέντρο "ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ" του Δήμου Αργυρούπολης.

Η κριτική επιτροπή της διοργάνωσης αποτελούνταν από τους:

- Αμαραντίδη Γεώργιο
- Ιωαννίδη Νίκο
- Ιωαννίδη Τάκη
- Κουγιουμτζή Γεωργούλη
- Λαζαρίδη Νίκο

Η εξέταση των διαγωνιζόμενων οργάνων από τα μέλη της κριτικής επιτροπής αφορούσε:

- Α. την εμφάνιση και την κατασκευή
- Β. την δυνατότητα και ποιότητα ήχου των οργάνων.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ε. Λ. Β. καθώς και το τμήμα μουσικής συγχαίρουν ολόθερμα τον Ανδρέα Τσανασίδη που με την προσωπική του επιτυχία εκπροσωπήθηκε όλη η περιοχή της Ημαθίας και του αφιερώνουν το παρακάτω τετράστιχο:

Η κεμετζέ σ' παιζ' έμορφα
Και συ στερεωμένα
Γουρπάν' σα πέντε δάχτυλα σ'
Ντο ειν' καλατζεμένα.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ"

Θυμήθηκε, συγκινήθηκε και χειροκροτήθηκε από το κοινό που τον αγάπησε ως "παιδί του λαού"

Όσα θυμάται και όσα αγάπησε τα "έκλεισε" στην αυτοβιογραφία του και τα μοιράζεται με το κοινό μέσα από τις σελίδες του βιβλίου του που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις "Αγκυρα" και παρουσιάστηκε το απόγευμα της Κυριακής στη Βέροια.

Ο Νίκος Ξανθόπουλος, "το παιδί του λαού", ο αγαπημένος του παλιού ελληνικού κιν/φου βρέθηκε στο Πνευματικό Κέντρο της Ευξείνου Λέσχης, καλεσμένος από το Δήμο Βέροιας, τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη και την Ευξείνου

Λέσχη, μίλησε για το βιβλίο του και χειροκροτήθηκε από το κοινό, για τους ρόλους της ζωής του στην "οθόνη" της ζωής των θεατών και θαυμαστών του, που έκλαψαν, χάρηκαν, λυτρώθηκαν και συμπόνεσαν τον ήρωά τους στο δράμα της προσφυγιάς και των χαμένων πατρίδων, στον πόνο του ανεκπλήρωτου έρωτα, της προδομένης αγάπης ή της άδικης κοινωνίας που όμως στο τέλος δικαιώνει πάντα το καλό. Την εκδήλωση άνοιξαν με ένα σύντομο χαιρετισμό ο πρόεδρος της Ευξείνου Λέσχης κ. Ζευγαρόπουλος, ο πρόεδρος του Δ.Σ. της βιβλιοθήκης κ. Γκέκας και ο

συνέχεια στην 3η σελ.

ΕΥΧΕΣ ΤΟΥ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

Ο "Αργοναύτης" εύχεται στους συνεργάτες και στους αναγνώστες του

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ,
ΥΓΕΙΑ και ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ
το νέο έτος 2006

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

Του Γιάννη Μελετιδή

Η λογοτεχνική αξία των ποντιακών τραγουδιών

Τα ποντιακά τραγούδια είναι τα τραγούδια, που συνέθεσε ο ίδιος ο λαός μέσα στις ώρες της χαράς ή της λύπης του, της ευτυχίας ή της δυστυχίας του. Οι ποιητές των ποντιακών τραγουδιών μας είναι άγνωστοι. Το βέβαιο είναι, ότι είναι άνθρωποι του λαού, που συνέθεταν τα έργα τους προφορικά και τις περισσότερες φορές αχώριστα από τη μουσική τους και μάλιστα σε στενή συνάφεια και με το χορό.

Μερικά από τα ποντιακά τραγούδια είναι πραγματικά αριστουργήματα. Ο στίχος τους είναι τέλειος, γεμάτος ρυθμό και δύναμη. Η φράση τους είναι στρογγυλή και σφιχτοδεμένη. Όλα λέγονται σύντομα, παραστατικά, χωρίς φλυαρία, με εικόνες παρμένες από την πραγματικότητα της ζωής. Είναι γεμάτα πάθος και ομορφιά, φαντασία

και λυρισμό, τερπνότητα και ποιητική μουσικότητα. Η γλώσσα είναι καθαρή ποντιακή διάλεκτος και συνδυάζει τη δωρική σοβαρότητα με την ιωνική λειπρότητα. Οι εικόνες που παρουσιάζονται στους στίχους είναι ολοφώτεινες, βιωματικές, συναρπαστικές. Αιχμαλωτίζουν την ψυχή και τη σκέψη. Τα δε συναισθήματα ανήκουν στον ανώτερο κύκλο της ψυχής.

Η λογοτεχνική αξία των ποντιακών τραγουδιών έχει αναγνωριστεί από μελετητές. Ο καθηγητής της Λαογραφίας Γ. Μελάς είπε για τα ποντιακά τραγούδια: "Τα ποντιακά τραγούδια είτε διηγηματικά, είτε ιστορικά, έχουν αρετές, που τα κατατάσσουν ανάμεσα στα ωραιότερα δημιουργήματα της ελληνικής λαϊκής ποίησης". Ο δε ακαδη-

μαϊκός κ. Ρωμαίος γράφει σχετικά: "Οι ποντιακοί στίχοι ξεπερνούν σε λογοτεχνική αξία και αυτούς τους καλύτερους ιδιόρρυθμους στίχους του Κάλβου και του Καβάφη".

Τα ποντιακά τραγούδια αναβλύζουν μέσα απ' την ψυχή και αγγίζουν τις πιο λεπτές χορδές της ανθρώπινης καρδιάς. Μέσα σ' αυτά βλέπει κανένας την ψυχοσύνθεση του ποντιακού λαού, ο οποίος με περηφάνεια και λεβεντιά εξυμνεί τους αγώνες και τα κατορθώματά του, με πόνο τραγουδά το θάνατο, με λυρισμό ψάλει τον έρωτα, με λαχτάρα τον ερχομό του ξενητεμένου, με πάθος τον καημό, την πίκρα, τη στενοχώρια.

Τα ποντιακά τραγούδια αποτελούν τεκμήρια ιστορικής και εθνολογικής συνέπειας και συνέχειας της ελληνικής φυλής. Τα πανεπιστήμια και τα άλλα πνευματικά μας ιδρύματα ας αναζητήσουν τα ποντιακά τραγούδια...

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Να έξερα το Πάτερ ημών εγίμ ποπάς

Σ' Αρμεναντίων το σπάξιμον εκατήβεν στην Τραπεζούνταν να πάει ση Σέκιτλη τη Γιαταγαντζή η Ναζίκα. Οι Τούρκ εφοούσαν γιαμ φεύνε Αρμενάντ ση Ρουσίαν, και ση σκάλαν απάν, οντάν θα εδίνναν κάτηναν το πασιπόρτ ατ, έλεαν ατον: Πάτερ ημών σοιλέ (περ το Πάτερ ημών). Αν έξερεν και έλεεν ατο, εφήναν ατόν να καβαλκεύ σο παπόρ, αν 'κ έξερεν, εκλωθαν ατόν οπίσ'.

Η Ναζίκα έξερεν το Πάτερ ημών, ακόμαν και το "Η ζωή εν τάφω", άμα για να περιπαίζ τον Τούρκον, είπεν ατον. Πάτερ ημών πιλόσ - ιτούμ, κεσσίσις ολούρτουμ. Να έξερα το Πάτερ ημών εγίμ ποπάς.

Ο Τούρκον εχαμογέλασεν, εντώκεν ατέν απάν σ' ωμίν, εδέκεν ατέν το πασιπόρτ και είπεν ατέν: Αφερουμ, καλά εποίκες μας.

Η ΜΑΤΣΟΥΚΑΤΣΑ 'Ο ΣΟ ΚΙΣΙΝΙΝ

2. Απατώρα χαράμ να έν για τ' εμέν τη ποταμί το νερόν

Τη Ζαπούν ο Κωνσταντίνον οντάν έτον νέος, μοθοπωρί εκατηβαίνεν στην Μέσωναν με τη φαμέλιαν ατ και εδοούλευεν τη τέχνη ατ αδά κι ακεί. Αποβραδίς

οντάν έρχουτον σ' οσπίτ, σκοτωμένος ας ση δουλειαν, εψαλάφανεν να φέρν' ατόν ποταμί νερόν.

- Τη ποταμί το νερόν σκοτωμένον έν, έλεεν, τη γουί το νερόν βαρύν έν.

Η γυναίκα 'τ η Τρανέσα, αγία ψυχή, κάθαν βραδίην οντάν εσούμωνεν να πιδιαβαίν ο ήλεν ας σα ραχχία, επαίρνεν την πια στήν και έτρεχεν, εγόμενον από νερόν ας σο ποτάμ. Έναν βραδίην εγέντον με την πλύσ και ενέσπαλεν να φέρ ποταμί νερόν. Οντάν εντώκεν στον νούν ατς 'κ επρόφτανεν. Έτρεξεν κ' εγόμεσεν τη πιαστήν ας σο γουίν. Αφκά καικά 'κ επρόφτασεν να θέκει ατό, αχά κι ο Κωνσταντίνον εσέβεν απέσ.

- Τρανέσα, δόμα νερόν, είπεν ατέν.

Η Τρανέσα εγόμεσεν τη μαστραπάν και εδέκεν ατόν.

Ο Κωνσταντίνον πολλά νεγκασμένος έπεν με την καρδίαν και είπεν:

- Οόχ, ογώ για τ' από λέω σε, ποταμί νερόν φέρε με.

Η Τρανέσα ετέρεσεν ατόν απέσ σ' ομμάτια, ο Κωνσταντίνον εγροίξεν ντό έπαθεν και είπεν:

- Τη δοξίτζα σ', Τρανέσα, φοούμαι αβούτο το νερόν ας το ποτάμ 'κ έν.

- Ας σο γουίν έν, είπεν ατόν η Τρανέσα.

- Απατώρα χαράμ να έν για τ' εμέν τη ποταμί το νερόν. Ας σο γουίν φέρτε με, ας σου 'κι χωρίζω τη ποταμί το νερόν ας ση γου'.

Γνωμικά, παροιμίες

1. Αν αποθάνω κανείς μη κλαίει με. Το λέγει εκείνος που έχει κάποιο πόθο ή ανάγκη που εκπληρούται.

2. Ανάσπαλον ντ' εξέρτς. Μη νομίζεις ότι θα εξακολουθήσω για να σε βοηθήσω.

3. Αν γίνεται τη καμελί το μαλλίν μετάξ, θα γίνεται κι ο χωρέτες με την τάξ. Ο χωρικός δεν μπορεί να έχει την αγωγή του αστού.

4. Αν ελέπ την κοτύλαν ατ θα... Για πράγματα αδύνατα.

5. Αν λέγω σε λόγον αλλομίαν ας έν και για τ' εσέν. Δεν σε ξανασυμβουλεύω, διότι δεν έκαμες εκείνα που σε συμβούλευσα.

6. Ανεμος εγέντον. Εφυγε σαν αστραπή.

7. Αν έχ μουσκάρ θα γενά. Για πράγμα του οποίου η απόδειξη δεν θα αργήσει.

8. Αν εχολιάσταν ας τρώει χώρια. Για κείνον που θυμώνει.

9. Αν θα φουρκίεσαι πα σο τρανό το ποτάμ φουργκίγ. Πρέπει να ζητήσεις βοήθεια από δυνατούς ή να ταυτίζεις την τύχη σου με τη δική τους.

10. Άνθρωπος αγράμματος, ξύλον απελέκητον.

ΤΗ ΑΙΣΩΠΟΝΟΣ ΤΑ ΜΕΣΕΛΙΑ

Γράφει η εκπαιδευτικός Ελένη Πιπερίδου - Λαφαζάνη

1. Άλογον και γαΐδαρος

Κάποτε ένας γεωργός είχαν σο μαντρίν ατ' έναν άλογον κ' έναν γαΐδαρον. Κ' έναν ημέραν σίτα επορπάταν τα δύο ζώγα εντάμαν, ο γαΐδαρον βαρυφορτωμένος και το άλογον αφόρτωτον, επακακάλεσεν ο γαΐδαρον το άλογον έναν ξάι να βοηθά 'το γιατί άλλο 'κ' έσωζεν. Το άλογον εποίκεν τον κωφόν.

'Κ' εδέβεν πολλά ώραν κι ο γαΐδαρον ερούξεν εμπροστά 'τ' κ' επέμ'νεν εκαικά...

Ατότε ο οικοκύρ'ς έρπαξεν το φορτίον όλεν κ' εφόρτωσεν το άλογον. Κ' έσυρεν απάν' ατ' και τον ψοφεμένον τον γαΐδαρον.

Όντες εχπάσαν το άλογον ασ' σο πολλά το βάρος εφύσανεν κ' εξεφύσανεν και έλεεν: τσίπ καλά παθάνω. 'Κ' εθέλεσα να ελαφρύν' ατον ολίγον όσον εζήνεν. Ατώρα ας φορτούμ' στα όλα εγώ κι ας κοβαλώ και το πόστ'ν ατ'...

2. Στρατοκόπ' και άρκον

Κάποτε δύο φίλ' επορπάταν εντάμαν απέσ' σ' έναν ορμάν' κι αναχάπαρα ένας άρκος επαρουσιάσταν εμπροστά 'τουν.

Αμάν ασ' ατουνούς ο ένας έτρεξεν κι αγλήγορα αγλήγορα εξέβεν απάν' σ' έναν δέντρον για να κρύφκεται κ' εγλυτών'. Κι ο άλλος επειδή 'κ' επρολαβαίνεν, ερούξεν απάν' στην τσίπαν ατ' κ' εποίκεν τον αποθαμένον.

Ο άρκον επήεν σουμά τ' κ' εμυρίσταν ατον καλά καλά. Ετέρεσεν 'κι λαταρίζ' κι ανάσαν πα 'κι παίρ'. Εφέκεν ατον κ' έφυεν.

'Κι όντες επήεν εχάθεν, ο ερίφ'ς που έτον κρυφμένος απάν σο δέντρον, εκατήβεν κ' ερώτεσεν τον άλλον: δε μου λες ντο εκλίσταν και είπε σε ο άρκον σ' ωτίν;

Και κείνος αποκρέθεν: Είπε με να μη εφτάω συντροφίαν με φίλ'ς που σον κίπδουν καικά αφήνε το φίλον ατουν και τερούν πώς να κρύφκουν...

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ 4447/ΓΕΝ. ΓΡΑΜ. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Λάμπρου Πορφύρα 1 - Πανόραμα Βέροιας
Τηλ. (23310) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας

Ρόδων 4 - Τηλ. (23310) 76.026

Βέροια (ΤΚ 59100)

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

6 ευρώ

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ Ε.Ε.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 10 -

ΤΗΛ. (23310) 66.913 - 61.160

FAX (23310) 66.979

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

Λ. Πορφύρα 1

59100

ΒΕΡΟΙΑ

ΗΜΑΘΙΑΣ

Κωδικός 4447

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Εγγραφές για εκμάθηση ποντιακής λύρας

Η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας ενημερώνει τα μέλη και τους φίλους της, ότι ξεκίνησαν οι εγγραφές στο Τμήμα εκμάθησης ποντιακής λύρας υπό την καθοδήγηση του κ. Θεόδωρου Βεροιώτη στη σχολή εκμάθησης παραδοσιακών οργάνων της Ιεράς Μητροπόλεως Βέροιας - Νάουσας και Καμπαρίας, όπως επίσης ότι ξεκίνησαν οι εγγραφές για το νεοσύστατο τμήμα παραδοσιακού νταουλίου και άλλων παραδοσιακών οργάνων (κανονάκι, ούτι, κλαρίνο, πολιτική λύρα, βιολί) και βυζαντινή μουσική. Πληροφορίες στα τηλέφωνα: 23310 60.784 (Σχολή), 23310 28.356 (Λέσχη).

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕ ΤΟΝ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

• Οι στήλες του "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

είναι στη διάθεση όλων των αναγνωστών του.

• Οι εργασίες πρέπει να στέλνονται

αν είναι δυνατόν δακτυλογραφημένες.

Χειρόγραφα, δημοσιευμένα ή όχι δεν επιστρέφονται.

Ποντιακός προβληματισμός

Του Νίκου Λυγερού(*)

Με τα παραδοσιακά λαογραφικά και ιστορικά στοιχεία, ο Πόντος δεν έσβησε. Κινδυνεύει όμως ένα σημαντικό κομμάτι του ποντιακού ελληνισμού: η γλώσσα.

Με την πάροδο του χρόνου και με την αλλαγή φάσης που έζησε με τη γενοκτονία, ο Πόντος ως γλωσσικό αντικείμενο έχει διαμορφωθεί ριζικά, όπως ο πληθυσμός δεν είναι πια απομονωμένος στον ιστορικό του χώρο αλλά στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες.

Κατά συνέπεια η ποντιακή διάλεκτος δεν χρησιμοποιείται πια τόσο έντονα εκτός και παραδόξως από τους Πόντιους που έμειναν στην Τουρκία. Γλωσσολογικά η διάλεκτος κινδυνεύει διότι οι ομιλητές της είναι όλο και λιγότεροι. Όχι εξαιτίας του πληθυσμού μα της γλωσσολογικής ανάμειξης με μεγαλύτερους πληθυσμούς.

Η συνειδητοποίηση αυτού του φαινομένου ανάγκασε μερικούς διανοούμενους να καταγράψουν την ποντιακή διάλεκτο με τη δημιουργία λεξικών και γραμματικών αλλά και λογοτεχνικών έργων.

Μόνο που αυτή η προσπάθεια παραμένει στο πλαίσιο της μνήμης του παρελθόντος και όχι της μελλοντικής εξέλιξης της ποντιακής διαλέκτου. Αυτό γίνεται διότι όλες οι προσπάθειες αυτού του τύπου ανήκουν πάντα στον γραπτό λόγο.

Υπάρχει όμως μια ανάγκη και στον προφορικό αν θέλουμε να ζήσει η ποντιακή διάλεκτος και όχι να αργοπεθαίνει, όπως γίνεται σήμερα.

Μία από τις λύσεις που πρέπει να εξετασθεί για να λυθεί αυτό το επείγον πρόβλημα είναι η δημιουργία πανεπιστημιακής έδρας.

Μια πανεπιστημιακή έδρα με αντικείμενο την ποντιακή διάλεκτο προσφέρει πολλές και δυναμικές δυνατότητες. Το μάθημα μπορεί απλώς να είναι επιλογής μέσα στο πλαίσιο της ελληνικής φιλολογίας. Συγχρόνως όμως αποτελεί εν δυνάμει ένα κίνητρο και για τους φοιτητές και βέβαια όχι μόνο τους Πόντιους.

Διότι η ποντιακή διάλεκτος είναι ένας ζωντανός τρόπος να μελετηθούν και τα αρχαία ελληνικά. Το θέμα δεν είναι να αποτελούν ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο για τα αρχαία, αλλά έναν συμπληρωματικό τρόπο προσέγγισης. Επιπλέον για τους Πόντιους φοιτητές θα λειτουργεί καταλυτικά εφόσον κατανοήσουν πια ότι η οικογενειακή τους διάλεκτος είναι πανεπιστημιακό μάθημα. Δίνει ένα κύρος σε μια γλωσσική ομάδα που το έχει ανάγκη και μπορεί επιπλέον να ενταχθεί και σε ευρωπαϊκά προγράμματα που προστατεύουν τις γλώσσες που κινδυνεύουν.

Ο ποντιακός ελληνισμός κατάφερε να επιβιώσει μετά τη γενοκτονία. Το λευκό μακελιό δεν μπόρεσε να τον εξοντώσει. Τώρα πρέπει και πάλι να γίνουν προσπάθειες για να σωθεί η ποντιακή διάλεκτος από τη λήθη της καθημερινότητας.

Τα ποντιακά δεν είναι μόνο τραγούδια και χοροί, είναι και η γλώσσα με τα ιστορικά της στοιχεία όπως το βλέπουμε και στα ακριτικά άσματα. Υπάρχει ακόμα το χρονικό διάστημα για να σωθεί η ποντιακή διάλεκτος και πρέπει να βάλουμε όλοι τα δυνατά μας πριν βρεθούν και πάλι με μια νεκρή γλώσσα.

Η ποντιακή διάλεκτος δεν χρειάζεται μόνο τα μυσεία και τα λεξικά, θέλει και ανθρώπους. Σε αυτήν την προσπάθεια μπορεί να βοηθήσει η πανεπιστημιακή έδρα.

"Ο Νίκος Λυγερός είναι συγγραφέας και καθηγητής του Πανεπιστημίου της Λυών.

ΣΗΜ. "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ": 1. Συμφωνούμε απόλυτα με την πρόταση του κ. καθηγητή. Μακάρι!

2. Το κείμενο μας το έστειλε ο καλός μας συνεργάτης κ. Ανδρέας Ταταρίδης από τη Ζάκυνθο. Θερμά τον ευχαριστούμε.

• Αναδημοσίευση "Εθνικός Κήρυξ" Πατρών, 31-10-2005

Θυμήθηκε, συγκινήθηκε και χειροκροτήθηκε από το κοινό που τον αγάπησε ως "παιδί του λαού"

συνέχεια από την 1η σελ.

δήμαρχος Βέροιας κ. Σκουμπόπουλος ο οποίος πρόσφερε στο Νίκο Ξανθόπουλο για τη γιορτή του (σήμερα) ένα μικρό ενθύμιο της επίσκεψής του στη Βέροια, μια έκδοση για τους παραολυμπιακούς Αγώνες του 2004 και αναμνηστικά του Δήμου.

Για το βιβλίο μίλησε ο πανεπιστημιακός καθηγητής κ. Κώστας Φωτιάδης που, κυρίως, έδωσε τις πολιτικές διαστάσεις της εποχής και αναφέρθηκε με αιχμές στην προσφυγιά και την Μικρασιατική καταστροφή η οποία αποσιωπείται από την Νεοελληνική Ιστορία, δεν δημοσιοποιούνται γεγονότα και δεν διδάσκονται στα Σχολεία.

"Όσο σιωπούμε εμείς, δίνουμε τροφή σε κάποιους να μην επιτρέπουν να δημοσιεύονται όλα αυτά που συνέβησαν" τόνισε ο κ. Φωτιάδης θεωρώντας ντροπή, να μην υπάρχει στη χώρα μας ένα Ίδρυμα Μικρασιατικής Καταστροφής. Πρότεινε μάλιστα στο Δ.Σ. της Ευξείνου Λέσχης παράλληλα με τους χορούς να διδάσκουν στους νέους και την ποντιακή γλώσσα.

Αποσπάσματα από το βιβλίο, που χαλάρωσαν και ανέβασαν τη διάθεση του κοινού με το χιούμορ τους και τον θεατρικό τρόπο που μεταφέρθηκαν δια της ανάγνωσης, διάβασε ο ηθοποιός και δημοσιογράφος Πάυλος Γεωργιάδης.

Ακολούθησε ένα ποίημα στα ποντιακά που έγραψε και διάβασε για τον Νίκο Ξανθόπουλο ο πρώην πρόεδρος της Ευξείνου Λέσχης κ. Γ. Μιχαηλίδης και αμέσως μετά ο καλλιτέχνης ανέβηκε στο βήμα και μοιράστηκε με τον κόσμο στιγμές από τη ζωή του και από τις σελίδες του βιβλίου του περνώντας από τη συγκίνηση στο γέλιο κι από το γέλιο στο χειροκρότημα.

Η βραδιά έκλεισε με ποντιακούς χορούς και τραγούδια από το συγκρότημα της Λέσχης και την επίδοση αναμνηστικών για τα 50 χρόνια λειτουργίας της. Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους ο Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων, ο αντινομάρχης κ.κ. Φωτιάδης και Σιδηρόπουλος, ο αντινομάρχης κ. Μιχαηλίδης, ο υποδιοικητής του Β' ΣΣ κ. Τσιολιγιάννης, εκπρόσωποι των Σωματίων Ασφαλείας, οι αντιδήμαρχοι Βέροιας κ.κ. Γεωργιάδης, Γιαννουλάκης και Σκαλής, η αρχηγός της μειοψηφίας του Δήμου Βέροιας κ. Χαρ. Ουσουλτζόγλου, νομαρχιακοί και δημοτικοί σύμβουλοι, ο πολιτευτής υποψήφιος νομάρχης κ. Σάββας Γαβριηλίδης, εκπρόσωποι φορέων και Συλλόγων και πολλοί φίλοι και θαυμαστές του Νίκου

Ξανθόπουλου που αγόρασαν τα βιβλία του και περίμεναν υπομονετικά, αρκετή ώρα στο τέλος της εκδήλωσης για να τα υπογράψει ο αγαπημένος τους ηθοποιός.

* Αναδημοσίευση "ΛΑΟΣ" 6-12-2005

Γράφει ο Λευτέρης Π. Παπαδόπουλος

Άφησα πίσω μου για τρεις ημέρες την Αθήνα με τον βόρβορο των αποκαλύψεων για τα παραδικαστικά κυκλώματα και πήγα στη Θεσσαλονίκη.

Αφορμή, το πρώτο Πανελλαδικό Φεστιβάλ Ποντιακών Χορών που οργάνωσε (29/10) η Παμποντιακή Ομοσπονδία Ελλάδος (ΠΟΕ). Και πέρασα πολύ καλά. Και το Παλιό Ντε Σπορ, γεμάτο. Ή σχεδόν γεμάτο. Από χρόνια μου έλεγε ο καθηγητής Γιώργος Παρχαρίδης, όταν ανταμώναμε στη Γερμανία, ότι το Φεστιβάλ Ποντιακών Χορών της Δυτικής Ευρώπης "θα το κάνω και στη Θεσσαλονίκη - και θα έχει και επιτυχία". "Για να γίνει αυτό", παρατηρούσα, "οι Πόντιοι που ζουν στην Ελλάδα πρέπει να μονοιάσουν και όχι να 'ναι ο ένας από 'δώ κι ο άλλος από 'κει". "Θα τα καταφέρουμε!", μου τόνιζε, όλος αισιοδοξία.

Και φαίνεται πως τα κατάφερε. Πόντιοι από την Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη, τη Δυτική Μακεδονία και την Ήπειρο, την Κεντρική Μακεδονία και τη Θεσσαλία, τη Θεσσαλονίκη, τη Νότια Ελλάδα και τα νησιά βγήκαν ένα βήμα μπροστά, συμφώνησαν και έστειλαν 13.000 νέους στις πρόβες των παραδοσιακών χορών!

Ακολούθησε σκληρή δουλειά. Και το αποτέλεσμα ήταν υ-

πέροχο!

Τα ποντιόπουλα της 3ης και της 4ης γενιάς χόρεψαν έξοχα

τους χορούς των πατεράδων και των γιαγιάδων τους και προκάλεσαν τον ενθουσιασμό στις κερκίδες.

Ήταν εκεί και όλη η πολιτική ηγεσία της Θεσσαλονίκης. Και ο Μητροπολίτης Άνθιμος. Που απείλησε μέλος του Κοινοβουλίου, να μην ξαναπατήσει το πόδι του στη συμπρωτεύουσα, όπως κατήγγελε ο Αλαβάνος στη Βουλή, επειδή όσα είπε ("μπούρδες" κ.λ.π.) για τα Σκόπια. Ώς τότε, όμως, οι Ιεράρχες θα ανακατεύονται στην εξωτερική πολιτική της χώρας και θα απειλούν ακόμη και βουλευτές;

Ο Παρχαρίδης πέτυχε να πραγματοποιήσει αυτό το ξεχωριστό φεστιβάλ, ξεδεύοντας συνολικά μόνο 35.000 ευρώ, που τα πήρε (χορηγίες) από τα υπουργεία Πολιτισμού, Αθλητισμού, Απόδημου Ελληνισμού και το Δήμο Θεσσαλονίκης. Και ελπίζει ότι το 2ο φεστιβάλ, του χρόνου, θα είναι εντυπωσιακότερο, με πολύ περισσότερες συμμετοχές.

Κατά τη γνώμη μου, πάντως, οι συμμετοχές ήταν αρκετές και οι χορευτές εξαιρετικοί. Το μόνο που χρειάζεται είναι να κατακλύζουν οι Πόντιοι τις κερκίδες. Και, επίσης, να μετέχουν στα χορευτικά και πολλά μικρά παιδιά, όπως συμβαίνει στην Ευρώπη, για να γίνεται φανερό ότι το "πράγμα" προχωρεί, όπως προχωρεί, από γενιά σε γενιά.

ΝΕΑ, 2-11-2005

Νέοι και από την Ημαθία συμμετείχαν στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη Ποντιακής Νεολαίας στη Φρανκφούρτη

Νέοι γεμάτοι όνειρα και ελπίδες 15 χωρών αντάμωσαν στην 1η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη Ποντιακής Νεολαίας στην πόλη της Φρανκφούρτης στη Γερμανία από 16 - 19/12/2005.

Από το Σ.Πο.Σ. Κεντρικής Μακεδονίας έδωσαν παρόν 45 μέλη με επικεφαλής τον πρόεδρο του Σ.Πο.Σ. κ. Γεώργιο Γεωργιάδη στέλνοντας μήνυμα ελπίδας για μια κοινωνία χωρίς ανισότητες και διακρίσεις!

Οι εργασίες της συνδιάσκεψης πραγματοποιήθηκαν στο ξενοδοχείο "Körlinghaus" με ιστορική αναφορά στον Πόντο.

Το Σάββατο 17-12-2005 έγιναν οι εισηγήσεις των καθηγητών Κώστα Φωτιάδη και του Θεόδωρου Σακελλαρόπουλου της γκετοποίησης μεταναστών στις χώρες υποδοχής. Έπειτα ακολούθησαν ερωτήσεις και τοποθετήσεις των νέων προς τους καθηγητές.

Την Κυριακή 18-12-2005 οι συντονιστικές επιτροπές των νεολαίων των ομοσπονδιών αναφέρθηκαν στις δράσεις και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Έπειτα ακολούθησαν οι εισηγήσεις των νέων του Σ.Πο.Σ. Κεντρικής Μακεδονίας - Θεσσαλίας οι οποίοι χωρισμένοι σε ομάδες και ύστερα από συνεργασία ανέπτυξαν τα εξής θέματα: Πολιτισμός και Παράδοση, Μνημεία του Πόντου και Σχέσεις νεολαίας με σωματεία.

Οι Νομοί Ημαθίας και Πέλλας εκπροσω-

πήθηκαν από τα εξής άτομα: Λάχανης Ευάγγελος, Μερτζανίδης Αλέξανδρος, Ανδρεάδου Κυριακή, Ματοπούλου Ευγνωσία, Σαββίδου Μαρία, Θεοδωρίδης Σάββας, Θεοδωρίδου Σοφία, Ορδουλίδου Μένια, Κυριακοπούλου Ευθυμία, Χρυσοστομίδου Πασχαλίνα, Μουρατίδης Γιώργος, Μεταξά Παναγιώτα, Βαχτανίδης Ανδρέας, Κοσμίδης Θεόδωρος, Καλαϊτζίδης Μάρκος, Καλαϊτζίδης Κυριάκος, Λαφτσιδης Αντώνης, Παπαδοπούλου Άννα, Κουζουτζάκ Κυριάκος.

Παρουσιάζοντας το θέμα "Μνημεία του Ποντιακού Ελληνισμού" έκαναν τις παρακάτω προτάσεις:

1. Να στηριχθεί η αναστήλωση, προστασία των ελληνικών μνημείων στον Πόντο.
2. Να στηριχθεί η προσπάθεια διάσωσης της βιβλιοθήκης της Αργυρούπολης του Πόντου στη Νάουσα.

3. Να εξαναγκαστεί η Τουρκία στο δρόμο της προς την Ευρώπη να μην τραυματίζει την ελληνικότητα των μνημείων του Πόντου.
4. Να ανοιχθεί ένα παγκόσμιο ταμείο υποστήριξης της ελληνικότητας του πολιτισμικού θησαυρού του Πόντου.

Το Δ.Σ. της Παμποντιακής Ομοσπονδίας Ελλάδας Κ. Μακεδονίας - Θεσσαλίας ευχαριστεί όλους τους συλλόγους Ημαθίας - Πέλλας, τους Δήμους Αλεξάνδρειας, Σκύδρας, Κρύας Βρύσης για την οικονομική υποστήριξη στην προσπάθειά μας να βγει εις πέρας η αποστολή.

Καθώς επίσης και την κ. Βέφα Ιακωβίδου για τη διάθεση του πολύτιμου υλικού για την εισήγησή μας.

Διπλή χαρά, διπλή τιμή!...

Γράφει ο Ανδρέας ΕΛ. Ταταρίδης Ζάκυνθος

Δεν ξέρω αν η γνωστή δημοσιογράφος των Αθηνών Σεμίνα Διγενή είναι ποντιακής καταγωγής ή έχει σχέση με τον Πόντο! Εκείνο που ξέρω είναι ότι η εν λόγω Δημοσιογράφος δια της γνωστής τηλεοπτικής εκπομπής της "ΚΟΙΤΑ ΤΙ ΕΚΑΝΕΣ" από το κανάλι "ΑΛΦΑ" τελευταία, δύο φορές ασχολήθηκε με δύο πολύ πολύ γνωστούς και κοσμαγάπητους καλλιτέχνες τον κινηματογραφικό ηθοποιό και τραγουδιστή Νίκο Ξανθόπουλο και τον τραγουδιστή λαϊκών τραγουδιών Στέλιο Καζαντζίδη.

Οι δύο αυτές αφιερωματικές τηλεοπτικές εκπομπές που υπερέβησαν αμφότερες τις 6 ώρες, έγιναν στις 1-10-2005 και 26-11-2005 αντίστοιχων. Μάλιστα για τον δεύτερο, τον Στέλιο Καζαντζίδη η Σεμίνα Διγενή είχε αφιερώσει προ 2-3 χρόνων κι άλλη μια εκπομπή της. Και τώρα, την ημέρα της εορτής του, του Αγίου Στυλιανού και πάλι που ασχολήθηκε με τον αξέχαστο αυτόν λαϊκό Βάρδο, τον Στέλιο Καζαντζίδη.

Αυτές οι δύο πολύωρες (και πολυάνθρωπες, διότι προσκαλεί και πολλούς ανθρώπους, που έχουν σχέση με τα τιμώμενα υπ' αυτής πρόσωπα) εκπομπές της Σεμίνας περιποιούν ιδιαίτερη τιμή σε μια τους Ποντίους, διότι παρουσίασε δύο πολύ - πολύ γνωστούς και πολύ - πολύ αγαπητούς καλλιτέχνες, που έλκουν ποντιακήν την καταγωγή! Και φυσικά και τις ΔΥΟ αυτές εκπομπές της δεν έλειψαν

το ποντιακό τραγούδι και οι ποντιακοί χοροί!

Ατομικώς ως ποντιακής καταγωγής που είμαι, ένιωσα αρκετά συγκινημένος απ'ό,τι είδα κι άκουσα! Και πέραν τούτου, ένιωσα και υπερήφανος διότι δυο συμπατριώτες μας, που διεκρίθησαν στον κινηματογράφο και στο λαϊκό τραγούδι και που απέκτησαν την αγάπη του κόσμου και κατεξιώθηκαν εις το είδος τους, τώρα γίνονται ακόμη πιο δημοφιλείς χάρις εις την ευρηματική αυτή δημοσιογράφο, την Σεμίνα Διγενή, που διατηρεί μια άρτια τεχνικά τηλεοπτική εκπομπή το "Κοίτα τι έκανες" από το κανάλι "ΑΛΦΑ".

Πράγματι τόσο το "παιδί του Λαού" ο Νίκος Ξανθόπουλος όσο και το "χρυσό λαρύγγι" ο Στέλιος Καζαντζίδης αγαπήθηκαν πολύ από το ευρύτερο κοινό! Για δε τον Καζαντζίδη η αγάπη του απλού κόσμου είναι πιο έκδηλη, αφού γι' αυτόν ιδρύθηκαν και σύλλογοι (νομίζω σε Θεσσαλία και Μακεδονία) υπό την επωνυμία "ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗ".

Εν πάσει περιπτώσει άνθρωποι που μας κράτησαν "συντροφιά" είτε με το παιξιμό τους, είτε με τα τραγούδια τους, καλό είναι τα τιμώνται δι' αυτού του τρόπου, όπως λ.χ. με την παραπάνω τηλεοπτική εκπομπή!

Υ.Γ. Δεν κάνω... διαφήμιση, αλλ' έσπευσα να προμηθευτώ το βιβλίο του Νίκου Ξανθόπουλου "Όσα θυμάμαι και όσα αγάπησα" που εξεδόθη πρόσφατα από τον Εκδ. Οίκο "Αγκυρας". Παλιότερα, όταν ήταν εν ενεργεία ο Ν. Ξανθόπουλος, είχα προμηθευτεί το πρώτο του βιβλίο υπό τον τίτλο "Φτωχογειτονιά, αγάπη μου". Να λοιπόν που ο Ν. Ξανθόπουλος ασχολείται και με τα γράμματα.

Παρουσίαση εργασίας

Του Βασίλη Ασβεστά

Μια εμπειριστατωμένη εργασία με θέμα "Τα ποντιακά παιχνίδια" πρόσφερε στον "Αργοναύτη" το μέλος του Δ.Σ. και χοροδιδάσκαλος της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας κ. Βασίλης Ασβεστάς.

Θεράμα συχαίρουμε τον αγαπητό Βασίλη Ασβεστά. Χαίρομαστε που οι νέοι μας ασχολούνται με την παράδοση. Μικρό απόσπασμα από την εντυπωσιακή αυτή εργασία - μελέτη:

"Τα ποντιακά παιχνίδια αποτελούν συνέχεια της μακραίωνης ελληνικής παράδοσης. Άντεξαν στην τουρκική κυριαρχία πέντε ολόκληρους αιώνες δίχως να υποστούν ουσιαστικές αλλοιώσεις.

Μεγάλο ποσοστό των παιχνιδιών μεταφέρθηκαν σε εμάς με τούρκικες ονομασίες χωρίς να χάσουν τον ελληνικό τους χαρακτήρα και να θυμίζουν πάντα την ακμή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.

Οι Έλληνες του Πόντου, πάντα εφευρετικοί, πρόσθεσαν, τροποποίησαν και δημιούργησαν νέα παιχνίδια ως γνήσιοι απόγονοι των Ελλήνων, προσαρμοσμένα στα ήθη και έθιμά τους, δανειζόμενοι στοιχεία από τους πολιτισμούς των λαών που κατοικούσαν στην ίδια γεωγραφική περιοχή, του Εύξεινου Πόντου.

Μέχρι στιγμής έχω καταγράψει 140 παιχνίδια. Είμαι όμως σίγουρος ότι στον Πόντο παίζονταν πολύ περισσότερα παιχνίδια.

Οι πρόγονοί μας ήξεραν να χαίρονται και να εκτιμούν το κάθε πράγμα, ακόμη και το πιο ασήμαντο.

Από το τίποτα μπορούσαν να σκαρφιστούν ένα παιχνίδι και να διασκεδάσουν με αυτό, ώρες ατελείωτες.

Οι βιβλιογραφικές πηγές αναφέρουν παιχνίδια των περιοχών Σάντας, Χαλδίας και Καρς. Από καταγραφές ποντίων προσφύγων δεύτερης γενιάς αναφέρονται και παιχνίδια του Δυτικού Πόντου και συγκεκριμένα από την περιοχή των μεταλλείων του Ακνταγ Ματέν.

Δυστυχώς από την περιοχή της Πάφρας αλλά και των υπολοίπων περιοχών που δέχτηκαν τον βίαιο εξισλαμισμό και την απαγόρευση της ποντιακής διαλέκτου δεν έχουμε επι-

"ΤΑ ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

σημες μαρτυρίες για το τι παιχνίδια παίζονταν σε τούτες τις περιοχές.

Πριν συνεχίσω με την περιγραφή των παιχνιδιών που παίζονταν στον Πόντο είναι σκόπιμο να γίνει ένας διαχωρισμός των παιχνιδιών σύμφωνα με την ηλικία, το φύλο και τον αριθμό των παικτών που συμμετείχαν.

Τα παιχνίδια που έπαιζαν τα αγόρια περιείχαν τα στοιχεία της δύναμης, της ταχύτητας, της επιδεξιότητας και του συναγωνισμού.

Έπαιζαν διάφορα αθλήματα, πάλη, τρέξιμο, άλματα, σκοποβολή, ρίψεις κ.λ.π. πετυχαίνοντας παράλληλα με την ψυχαγωγία και την εκγύμναση του σώματος, δραστηριότητα πολύ δημοφιλής και στους αρχαίους Έλληνες.

Τα παιχνίδια πολλές φορές γίνοντουσαν αρκετά επικίνδυνα, έπαιζαν τα "Μουστέας" (μπουνιές), πετροπόλεμο, τα Πιστόφα.

Αγαπημένα τους παιχνίδια ήταν επίσης τα παιχνίδια δεξιοτεχνίας όπως τα "Ξυλογαϊδάρα" τα Ξυλοπόδαρα και τα "Ζομπόνα" οι σφουρίχτρες.

Σε τούτο το σημείο είναι σημαντικό να πούμε ότι όλα τα παιχνίδια κατασκευάζοντο από τα ίδια τα παιδιά.

Τα κορίτσια έπαιζαν κυρίως με τα "κούκλας". Χρησιμοποιώντας ρετάλια για σώμα και ρούχα καθώς και ό,τι άλλο υλικό τους ήταν χρήσιμο για να πάρει μορφή η αγαπημένη τους κούκλα. Έπαιζαν ακόμη το "Λίντζα", τα πεντόβολα και παιχνίδια με τόπι.

Πολλές φορές συνδύαζαν και το τραγούδι με το παιχνίδι. Αντιπροσωπευτικό του είδους είναι το "Τίμη - τίμη τον απέν". Στο ίδιο μοτίβο ήταν και το "Κορμανκόζ - κορμίνκοζ" και "ε ραβδίν καλό ραβδίν".

Τα ομαδικά παιχνίδια πάλι ήσαν ποικίλα. Από ό,τι φαίνεται η τσάλτιγκα αποτελεί είναι από τα πιο διαδεδομένα παιχνίδια διότι το συναντάμε σε όλες τις περιοχές του Πόντου.

Η "μέμε ή κοφτό", το τυφλόμυγο κορτσάσι, το "νεμέας", τα κότσια κ.ά. αποτελούν κάποια από τα ομαδικά παιχνίδια που παίζονταν σε ανοιχτούς χώρους και διέπονταν από κανόνες όπου όλοι οι παίκτες τους τηρούσαν, νικητές και νικημένοι. Τον ζαβολιάρη, τον "τσουγούζ" δεν τον ήθελε καμμία

ομάδα, κι αν δεν διορθωνόταν με τις παρατηρήσεις των συμπαίκτων του, δεν τον έπαιζαν γεγονός πολύ προσβλητικό.

Τα παιχνίδια που ανέφερα και πολλά ακόμη παίζονταν από παιδιά 7 - 15 ετών τα οποία δε χρειαζόνταν ιδιαίτερη εμπορτία και προσοχή, σε αντίθεση με τα μικρότερα παιδιά των 2- 6 ετών όπου τους ήταν απαραίτητη η φροντίδα και το αίσθημα της ασφάλειας.

Εδώ ακριβώς θα πρέπει να αναφέρουμε την σημαντική συμβολή της γιαγιάς στην ποντιακή οικογένεια. Η μητέρα ήταν απασχολημένη ολημερίς με βαριές δουλειές, στο σπίτι, στο χωράφι και τον στάβλο με αποτέλεσμα να μη διαθέτει χρόνο αλλά ούτε και τη διάθεση να παίξει με τα παιδάκια της.

Από την άλλη μεριά ο πατέρας είτε απουσίαζε για μεγάλα χρονικά διαστήματα στην ξενιτιά ή αν τυχόν βρισκόταν στο σπίτι τα αυστηρά πατριαρχικά έθιμα της εποχής δεν του επέτρεπαν να παίξει με τα παιδιά τους. Κατά συνέπεια η γιαγιά ήταν αυτή που επιτηρούσε και έπαιζε με τα παιδιά γι' αυτό το λόγο και την προσφωνούσαν καλομένα.

Τα αγοράκια, λοιπόν, κατασκεύαζαν από χώρα και πέτρες σπιτάκια, γέφυρες, πιθάρια (πουπούλια) και άλλα αντικείμενα. Αγαπημένο τους παιχνίδι ήταν το τρέξιμο ('ς σο τσουρούτ), τα "κατακλάνας", κολοτούμπες, το "αλογατάκι", το "μάμμη - μάμμη άψιμον", τη "ποπά τα μαξιλάρια".

Τα μικρά κοριτσάκια όπως και τα μεγαλύτερα έπαιζαν κι αυτά τις κούκλες, τα "χαμαντσέκας ή μαμάντσεκας" όπως ακριβώς τους αποκαλούσαν. Τις έδιναν και συγκεκριμένους ρόλους όπως: κόρη, καλομένα, νύφε κ.λ.π.

Άλλα προσφιλή παιχνίδια ήταν το "γιαζί μι τουράν" κορώνα - γράμματα, το "κοτζ" κουτσό, η "λαϊστέρα" κούνια, η "βουτζιρίκα ή φουρφουλάκ" η σβούρα.

Το παιχνίδι βέβαια δεν ήταν μόνο προνόμιο των παιδιών. Έπαιζαν και οι μεγάλοι, κυρίως τα βράδια. Οι άνδρες έπαιζαν πιότερο χαρτοπαιξίες, τα "χαρτιά", ενώ οι γυναίκες αν δεν συμμετείχαν ασχολιόντουσαν με λανάρισμα, πλέξιμο ή λέγοντας οι γεροντότεροι κάποια ιστορία ή παραμύθι που πολλές φορές κρατούσε μέρες.

Άλλα παιχνίδια των ενηλίκων ήταν το σκάκι η τάμα, το "τζίτι", τα "καυκία" κ.λ.π.

Από τη στήλη των συνεργατών μας Στον απόηχο μιας εκδήλωσης

Γράφει το μέλος της Ε.Λ.Β.
κ. Ηλίας Τριανταφυλλίδης,
Φιλολόγος

Είχαμε την χαρά, όπως ο κανόνας το θέλει σε τέτοιες περιπτώσεις, οι Αρχές της πόλης μας και πλήθος κόσμου να παραστούμε σε μίαν εκδήλωση που συνδιοργάνωσαν ο Δήμος μας, η Δημόσια Βιβλιοθήκη μας και η Εύξεινος Λέσχη μας με αντικείμενο την παρουσίαση του βιβλίου του γνωστού σε όλους ηθοποιού και συγγραφέα κ. Νίκου Ξανθόπουλου που φέρνει τον τίτλο "Όσα θυμάμαι και όσα αγάπησα".

Σημαντικό μέρος της εκδήλωσης, στην οποία παρεβρισκόταν και ο ίδιος ο ηθοποιός - συγγραφέας, κατέλαβε η αναφορά στα βιογραφικά του και στο περιεχόμενο του βιβλίου του, που εκτός από τον βιογραφικό έχει και ιστοριολογικό χαρακτήρα, γιατί φωτίζει με ρεαλισμό και τόλμη τα γεγονότα μιας πολύ μεγάλης περιόδου του Νέου Ελληνισμού. Το δύσκολο αυτό έργο, του σχολιασμού του ιστοριολογικού περιεχομένου του βιβλίου, το από πολλές μεριές ακόμη πολύ αιχμηρό, το ανέλαβε ο άνθρωπος που χωρίς αμφιβολία κατέχει σήμερα τις πληρέστερες γνώσεις για το πρόβλημα της Γενοκτονίας και της Προσφυγιάς του Ποντιακού Ελληνισμού στα πλαίσια της Νεότερης Ιστορίας μας. Ενωούμε τον κ. Κώστα Φωτιάδη που είναι Κοσμήτορας της Παιδαγωγικής Σχολής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και συγχρόνως Πρόεδρος του Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών.

Και μίλησε μ' έναν τέτοιο τρόπο ο κ. Φωτιάδης διευρύνοντας τον ιστορικό ορίζοντα του περιεχομένου του βιβλίου μέσα σε όρια πάντοτε θετικά, όπως, από τους τόσους που προϋπήρξαν ή και σήμερα υπάρχουν, σημαντικούς κι ασήμαντους επιστήμονες της Ιστορίας μας ή και τους πολιτικούς μας ακόμη, δεν έτυχε ν' ακούσουμε ή να διαβάσουμε ποτέ κανέναν. Μίλησε έτσι, που την φωνή του θα πρέπει να την νοιώσουμε πολλοί σαν ένα είδος παγωμένου νερού πάνω στα κοιμισμένα μάτια μας, τα κοιμισμένα από μια φπαχτή με συγκεκριμένο σκοπό και στόχο νάρκωση για ογδόντα και πλέον χρόνια. Τάχα με πόσην επιείκεια πρέπει να εκφραστεί κανείς (αν έχει τόση δύναμη μέσα του, ώστε να αγανακτεί) ύστερα από όσα ακούσαμε για το γενοκτονικό και το προσφυγικό μας άλγος, ώστε η θρυλούμενη "τρισχιλιετής ένδοξος ημών Ιστορία" και κάθε συναφής καυχησιολογία να μην ηχεί στ' αυτιά μας σαν λόγος παράτονος, ολότελα κενός περιεχομένου;

Όμως, παρ' όλη την δυσφορία μας για την πικρήν Αλήθεια ή, για να το πούμε διορθώνοντας, προπάντων, γι' αυτήν αλλά και γι' άλλους λόγους η εκδήλωση ήταν επιτυχημένη. Αυτό φάνηκε με την διάρθρωση των μερών της, όπου όλα ήταν συμβατά. Φάνηκε ακόμη με την ποικιλία θεάματος και ακροάματος. Ο κ. Παύλος Γεωργιάδης, ηθοποιός και δημοσιογράφος, που απέδωσε πιστά το ήθος της γραφής, όταν διάβασε αποσπάσματα του βιβλίου. Το χορευτικό με τους ζωηρούς και αισιόδοξους χορούς μας. Ο ίδιος ο κ. Ν. Ξανθόπουλος με μίαν αειθαλή αθωότητα στο φέρσιμό του, όταν στο τέλος διάβασε και σχολίασε κομμάτια από το βιβλίο του που λες και κουβαλούσαν έναν αέρα διδασκαλίας κοινωνικής αγωγής.

Απ' όλα λοιπόν όσα ακούσαμε από κά-

θε μεριά που φάνηκαν ότι συμφωνούν εντελώς με το ήθος του πρωταγωνιστή, τον οποίο υποδέεται στις ταινίες του ο κ. Ν. Ξανθόπουλος, αλλά προπάντων επειδή τον εβλέπαμε άμεσα ο καθένας μας, είχαμε κάθε λόγο πια να πιστεύουμε ότι είναι πραγματικά ένας από εκείνους τους χαρκτηρές που μπορούν και κρατούν, με σιγουριά στο βλέμμα τους για τον βαρύ ψυχικό τους εξοπλισμό, στημένη την κορμοστασιά τους όρθια και πάντοτε μετωπικά εχθρική απέναντι στην αδικία, την ανομία και κάθε φανερή ή κρυφή πληγή της νοσούσας κοινωνίας μας. Σίγουρα γι' αυτό του το χαρακτηριστικό θα πρέπει να τον αποκάλεσαν "παιδί του λαού", επειδή πιστεύουμε ότι και ο λαός μας αντιδρά κατά τον ίδιο πάντα μ' αυτόν τρόπο κάθε φορά που οσμίζεται γύρω του ό,τι είναι σάπιο κι αποσυνθετικό της κοινωνίας μας. Έφτασε μάλιστα να γίνει σύμβολο του λαού μας, αυτού του κατ' εξακολούθηση προδομένου λαού, κι αν είναι αληθινό αυτό έτσι, όπως λέγεται και γράφεται, τότε κι ο λαός μας βρήκε και αυτός στο πρόσωπο του ηθοποιού αυτού τον αυθεντικό εκφραστή των αντιδράσεών του, αυτόν που πραγματικά συγκεντρώνει μέσα του όλες τις αρετές του λαού μας. Γι' αυτό, αν και κάποιος χρησιμοποιεί για τον ηθοποιό τη φράση "το παιδί του λαού" απαξιωτικά, τοποθετώντας πιθανόν τον εαυτό του κοντύτερα στους ασφαλείς και τους ισχυρούς, σίγουρα δεν θα πρέπει να υποψιάστηκε ακόμη ότι η μομφή του αυτή, στρεφόμενη έμμεσα εναντίον του λαού μας, τον εμφανίζει να μην τον ενδιαφέρουν οι αρετές του λαού μας και άρα να μην θέλει να τον χαρακτηρίζουν αυτές.

Ίσως θα μπορούσε κανείς ν' αντιτείνει ακόμη ότι, στα όσα σχολιάζουμε για τους χαρκτηρές που υποδέεται στις ταινίες του ο ηθοποιός, διαπιστώνεται μια ρηχότητα, μια απλοϊκότητα, ότι λείπει το βάθος και η υψηλή τεχνική. Ότι στις ταινίες υπάρχει χαλαρή πλοκή και όχι ιδιαίτερα αυξημένο υποκριτικό ταλέντο.

Απαντούμε ότι αυτά δεν είναι κατ' ανάγκη το σπουδαιότερο, για να εκτιμηθεί σωστά η αξία της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Ίσα ίσα που δρώντας αρνητικά μειώνουν το ρόλο της αμεσότητας που πρέπει να υπάρχει πάντοτε ανάμεσα στον δημιουργό και το κοινό του. Μην ξεχνάμε ότι και ο Θούριος του Ρήγα για παράδειγμα είναι σε μεγάλο βαθμό και απλοϊκός και άτεχνος και αβαθής. Είναι όμως πρωτίστως άμεσος. Γι' αυτό και κανείς ως τώρα δεν βγήκε ν' αμφισβητήσει ότι έκαμε σωστά κι εκείνος την δουλειά του.

Είναι εύκολο να παρατηρήσει ο καθένας μας ότι το δίκαιο, η εντιμότητα, η μη εκμετάλλευση του ανθρώπου από άνθρωπο, η αλληλεγγύη αλλά και κάθε κοινωνική αξία είναι πράγματα που συμφέρουν περισσότερο τον αδύνατο, τον λαό, και είναι όλα αυτά η αναγκαία συνεκτική ύλη για την ύπαρξη και του στοιχειώδους ακόμη κοινωνικού ιστού. Ενώ αντίθετα, η αυθαιρεσία, οι πόλεμοι (κηρυγμένοι και ακήρυχτοι), η αρπαγή, η υποκρισία, η δωρά του προβάτου που ντύνεται λύκος και κάθε επί γης μεγάλη ανομία (φανερή ή κρυφή) "και νυν και αεί" συμ-

φέρουν και χαρακτηρίζουν τον ισχυρό κι εξουσιαστή. Και απέναντι σ' αυτήν την βασική διάκριση που επιχειρήσαμε, οι δύο κυριότεροι συντελεστές της εκδήλωσης, ο παρουσιαστής του βιβλίου και ο παρουσιζόμενος ηθοποιός - συγγραφέας, πιστεύουμε ότι στάθηκαν με σιγουριά κι αξιοσύνη και ότι ανέβασαν ψηλά, όσο πιο ψηλά μπόρεσαν, το κύρος και την αξιοπρέπεια όχι μόνο σε ό,τι αφορά στον Πόντιο Πρόσφυγα αλλά και στους Πανέλληνες. Και αυτό λέγεται, γιατί κατά την εκδήλωση αυτή λέχθηκαν κι ακούστηκαν από τους δύο προβεβλημένους αυτούς Πόντιους σαν κάτω από μεσημεριάτικο ήλιο και με αράγιστη την φωνή τους τόσο εκείνα που επιβάλλονταν να λεχθούν όσο και εκείνα που, συνιστώντας αυθεντική αρετή κατά τα ανθρώπινα μέτρα, μπόρεσε ένας αυτοδημιούργητος και πολύπαθος τεχνίτης του ήθους και τη γραφίδας με τον λόγο του και την ίδια του την ζωή, την ιδιωτική και

την δημόσια, να μας προσφέρει. Γι' αυτό και δεν βρίσκουμε κάποιους λόγους για τους οποίους να χαρακτηρίσουμε την εκδήλωση διαφορετικά εκτός από επιτυχημένη.

Βέροια 9 Δεκ. 2005
Ηλίας Τριανταφυλλίδης

ΣΗΜ. "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ": Αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για τον "Αργοναύτη" να δημοσιεύει άρθρα του αγαπητού συμπατριώτη μας κ. Ηλία Τριανταφυλλίδη. Ο εκλεκτός μας συνεργάτης κ. Τριανταφυλλίδης πέραν της εντυπωσιακής φιλολογικής - ιστορικής γραφίδας του, είναι και ένας σεμνός και ολοκληρωμένος άνθρωπος, ένας αγνός Πόντιος με όλη τη σημασία της λέξεως.

**ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ**

ΚΥΒΕΡΙΣΜΟΣ ΑΞΕΙΩΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΡΧΗ
ΤΩΝ ΕΞ ΕΛΛΗΝΟΥ, ΚΑΥΚΑΣΟΥ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑΣ ΠΟΝΤΙΩΝ
ΕΛΛΗΝΟΝ

ΚΕΒΑΛΑΙΟΝ Α΄
ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΕΚΚΟΦΗ
"Άρθρον Ιον.-
"Ιδρύεται εν Βερόια Λέσχη υπό τήν επωνυμίαν "ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ"
καί μέ έδραν τήν Βερόριαν.-

"Άρθρον 4θου.-
Τό παρόν καταστατικόν συνεζητήθη καί έφηλίσθη κατά τήν
Γενικήν Συνέλευσιν των Ιδρυτών της Λέσχης της 23 'Απριλίου
ου 1955.-

<p><i>Χειμωνίδης Μωσής</i> <i>Γεωργιάδης Μιχαήλ</i> <i>Λαμτσιδής Κων/νος</i> <i>Σπανίδης Άγγελος</i> <i>Αμοιρίδης Κων/νος</i> <i>Παπαδόπουλος Φιλοκτήμων</i> <i>Ερμόπουλος Χαρίλαος</i> <i>Σπανίδης Ανέστης</i> <i>Σιδηρόπουλος Νικόλαος</i> <i>Ανδρεάδης Γεώργιος</i> <i>Αλχανιδής Ιωάννης</i> <i>Καραμελίδης Αλέξανδρος</i> <i>Κανταριδής Αλέκος</i></p>	<p><i>Βαρελόπουλος Παναγιώτης</i> <i>Τροχόπουλος Ισαάκ</i> <i>Χατζάκης Τηλέμαχος</i> <i>Ιωσηφίδης Νικόλαος</i> <i>Ελευθεριάδης Βασίλειος</i> <i>Ελευθεριάδης Ελευθέριος</i> <i>Κονιμτσιδής Ενστάθιος</i> <i>Παπαδόπουλος Βασίλειος</i> <i>Πιστοφίδης Κων/νος</i> <i>Ιορδανίδης Ιορδάνης</i> <i>Θεοδωρίδης Τιμόθεος</i> <i>Λαχανόπουλος Αριστείδης</i> <i>Καζεπίδης Κων/νος</i></p>
--	--

Σημ. "Αργοναύτη": Ας σημειωθεί για την ιστορία, ότι το πρώτο ποντιακό σωματείο με έδρα τη Βέροια, ιδρύθηκε το έτος 1927 με την επωνυμία "ΕΝΩΣΙΣ ΠΟΝΤΙΩΝ ΒΕΡΟΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ.

Γράφει ο Γιάννης Μελετιδής

Η λαϊκή Ιατρική στον Πόντο και στο Κάρς χρησιμοποιούσε για φάρμακα διάφορα φυτά ή ζωικά προϊόντα. Πίστευαν πως οι ασθένειες είχαν προέλευση απ' το Θεό και αποτελούσαν ένα είδος τιμωρίας τους για την παράβαση κάποιου ηθικού νόμου ή ήσαν θεϊκές δοκιμασίες. "Θεού δουλείας είν' ατά. Εμείς τιδέν κι πορούμε να φτάμεν". Ακόμα τις ασθένειες τις απέδιδαν σε ενέργειες των δαιμόνων. "Ο δάββλον επείραξεν ατόν". Γι' αυτό, όταν αρρώσταιναν το πρώτο μέλημά τους ήταν να φέρουν τον ποπάν για δέβασμαν. Ο γιατρός στα χωριά ήταν τελείως άγνωστος και μόνον αυτοί που πήγαν σε σχολείο ή ταξίδευσαν σκέπτονταν στην αρρώστια τους τον πραγματικό γιατρό.

Αρρώστιες και θεραπείες

1. Κεφαλόπονος. Κόβανε φέτες - φέτες τις πατάτες, τις αλάπιζαν με ψιλό αλάτι και τις έβαζαν πάνω στο μέτωπο του αρρώστου. Στη συνέχεια με ένα μαντήλι ή πετσέτα τις έδεναν σφικτά στο κεφάλι. "Αμα πονεί το κιφάλ'ς, κόψον άψετα καρτόφια φελία - φελία και με το άλας δέσον ατά σο κασίς και περάν ο πονοκέφαλον". Ακόμα έβαζαν κομπρέσες από κρύο νερό στο μέτωπο.

2. Κοιλόπονος. Για το σταμάτημα του πόνου της κοιλιάς έβαζαν τα πόδια του αρρώστου μέσα σε λεκάνη με ζεστό νερό ή ζεσταίνανε μια κεραμίδα ή τούβλο στη φωτιά και αφού το τυλίγανε σ' ένα πανί το βάζανε πάνω στην κοιλιά του. Ακόμα χρησιμοποιούσαν τηγανισμένα πίτυρα (κεπέκια), τα οποία όπως ήταν ζεστά τα έβαζαν μέσα σε σακκούλα και στη συνέχεια τα τοποθετούσαν πάνω στην κοιλιά. Πολλές φορές πάλι τοποθετούσαν πάνω του αρρώστου χάλκινο σκεύος που είχε μέσα ζε-

Λαϊκή Ιατρική

στό νερό. Ήταν δηλαδή το σκεύος ένα είδος θερμοφώρας. Σε περιπτώσεις που ο πόνος της κοιλιάς εντοπιζόταν σε τακτά και ορισμένα χρονικά διαστήματα σ' ένα μόνο σημείο της κοιλιάς, βάζανε πάνω κρύα πέτρα (λαλάτσια) και σταματούσε ο πόνος (σκωληκοειδίτιδα). Βάζανε από άγνοια πολλές φορές πάνω στην κοιλιά του αρρώστου ζεστά, ενώ αυτός είχε σκωληκοειδίτιδα, οπότε ερχόταν το μοιραίο. Παράλληλα με τα ζεστά που έβαζαν πάνω στην κοιλιά, έδιναν στον ασθενή ζεστό τσαϊ, ρακί ή μέλι αραιωμένο με ζεστό νερό.

3. Ματοπονία. Βράζανε χαμομήλι και φτιάχνανε κομπρέσες στα μάτια. Άλλοι πάλι ρίχνανε σταγόνες ζωμού σκόρδου στο μάτι που πονούσε ή γάλα γυναίκας που θήλαζε. Ακόμα κλάδευαν το κλήμα (αμπέλι) και το υγρό που έβγαζε το συγκέντρωναν και το έριχναν σταγόνες - σταγόνες στα μάτια. Όταν κτυπούσαν το μάτι, δένανε πάνω το ασπράδι βρασμένου αυγού. Το σκουπιδάκι στο

μάτι το έβγαζαν με την άκρη του τσεμπεριού ή και με τη γλώσσα ακόμα (έγλυφαν). Εκείνος που έβγαζε κριθαράκι (κουρθαρίτσα) τον θεωρούσαν τυχερό.

4. Ωτοπονία (ωταλγία). Για το σταμάτημα του πόνου του αυτιού ρίχνανε μέσα σταγόνες ζεστού λαδιού. Άλλοτε πάλι πιάνανε μικρά ποντικάκια και τα βάζανε σ' ένα μπουκαλάκι που είχε μέσα λάδι και το σφράγιζαν. Ύστερα από σαράντα μέρες το φάρμακο ήταν έτοιμο για χρήση. Όταν ο πόνος του αυτιού δεν σταματούσε προχωρούσαν σ' άλλους τρόπους. Έβραζαν π.χ. νερό και έσκυβαν πάνω ώστε οι υδρατμοί να έμπαιναν στο αυτί που πονούσε ή ζέσταιναν μια πέτρα ή κεραμίδα και αφού το τύλιγαν με μάλλινο ύφασμα την τοποθετούσαν πάνω στο αυτί. Ακόμα έκαναν ένα χωνί από χαρτί και αφού βουτούσαν την αιχμή του σε λάδι το έβαζαν στο αυτί. Στη συνέχεια άναβαν φωτιά στην άκρη του χωνιού. Το χωνί το αφαιρούσαν μόλις η φωτιά κόντευε στο αυτί.

5. Κρυολόεμαν (κρυολόγημα). Στο κοινό κρυολόγημα κάνανε τον ασθενή εντριβή με πετρέλαιο, όπου πολλές φορές το ανακάτευαν και με λάδι. Όταν ο άρρωστος παρουσίαζε πυρετό του κάνανε κομπρέσες με κρύο νερό ή με ξύδι. Ακόμα βάζανε ξινό γιαούρτι πάνω σ' ένα μαντήλι και το οποίο το τύλιγαν στο κεφάλι. Επίσης στις περιπτώσεις που δεν περνούσε το κρυολόγημα, τότε κάνανε βεντούζες στον άρρωστο. Οι βεντούζες γινόταν ως εξής: Παίρνανε ένα πιρούνι στο οποίο τύλιγαν βαμβάκι και αφού το εμπότιζαν με οινόπνευμα το άναβαν. Στη συνέχεια θέρμαιναν το εσωτερικό της βεντούζας με τη φλόγα και την κτυπούσαν στην πλάτη αρκετές φορές. Όταν το κρυολόγημα ήταν πολύ μεγάλο, τότε κάνανε κοφτερές βεντούζες. Χαράζανε δηλαδή με ένα ξυραφάκι την πλάτη του αρρώστου και το σημείο εκείνο τοποθετούσαν τη βεντούζα, η οποία απορροφούσε το αίμα (πίσκον - ακάθαρμο). Μετά τις βεντούζες σκέπαζαν τον άρρωστο με χοντρά κλινσοσκεπάσματα για να ιδρώσει.

6. Δοντόπονον. Όταν το δόντι ήταν κούφιο, βάζανε μέσα αλάτι ή πιπέρι καυτερό. Ακόμη κρατούσαν στο στόμα ρακί, ώσπου να μούδιαζε το δόντι που πονούσε. Όταν ο πόνος ήταν ανυπόφορος το καυτηριάζανε μ' ένα αιχμηρό αντικείμενο. Στην περίπτωση που πρήζονταν το μάγουλο κάνανε ζεστές κομπρέσες. Το δόντι το έβγαζαν με το κελπετίν (τανάλια).

7. Γουλόποννο (λαιμά). Βάζανε πάνω σ' ένα μαντήλι λαπά από λινάρι (καταβάτ) ή ζεστή στάκτη (σακτάρ) και το τυλίγανε στο λαιμό. Ακόμα δίνανε στον άρρωστο τσαϊ. Όταν οι αμυγδαλές ήσαν πυώδεις τα πατούσαν μ' ένα κουτάλι και τα σπάζανε (τασεύανε).

8. Ψύχος (ελονοσία). Παίρνανε ένα σεντόνι όπου πάνω ρίχνανε ένα μείγμα, το οποίο φτιάχνανε από κοπανισμένο σκόρδο, φύλλα ιτιάς και ξύδι ή γιαούρτι και τύλιγαν τον ασθενή γυμνό. Στη συνέχεια τον σκέπαζαν με πολλά σκεπάσματα για να ιδρώσει.

9. Τόχτωμαν (μωλώπισμα). Τυλίγανε το κτυπημένο μέρος με δέρμα (πόστ') φρεσκογδαρμένου ζώου πρόβατου ή κατσίκας κ.λ.π. Πολλές φορές βάζανε πάνω γιαούρτι ή ζυμάρι και το έδεναν μ' ένα μαντήλι.

10. Σκεντρίαμαν (κέντρισμα). Όταν τους τσιμπούσε σφήκα ή μέλισσα βάζανε πάνω λάσπη ή ξύδι. Ακόμα με ένα μαχαίρι αφαιρούσαν το κεντρί, εφόσον γινόταν. Όταν το τσίμπημα ήταν φιδιού τότε χαράζανε με το μαχαίρι το κεντριμένο μέρος και άφηναν να τρέχει το αίμα ή και απορροφούσαν την πληγή. Στη συνέχεια πλένανε την πληγή με ξύδι.

Η συνέχεια στο επόμενο φύλλο

Η Ρωμανία
κί' αν επέρασε
ανθεί και
φέρει κί' άλλο

Ηθη και έθιμα

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - "ΚΑΛΑΝΤΑΡΤΣ"

Την ονομασία Καλαντάρτς την πήρε από τα κάλαντα. Η ονομασία έχει προέλευση Λατινική.

Οι πόνοι θεωρούσαν την πρωτοχρονιά συμβολική γιορτή. Πίστευαν πως μερικά γεγονότα, που συνέβαιναν την πρώτη μέρα του χρόνου, τυχαία, μπορούσαν να επιδράσουν στη ζωή τους για όλο το χρόνο.

Υπήρχαν διάφορα έθιμα που αποσκοπούσαν στη βελτίωση και στην καλύτερευση της ζωής τους από τον καινούργιο χρόνο.

- "Καλαντάρτς και νέος χρόνος, λάχ οφέτος χάτ' ο πόνος".

- "Καλαντάρτς και νέον έτος, αρ' θα χαέρομε οφέτος".

Οι νέοι είχαν τα δικά τους δίστιχα:

- "Καλαντάρτς καλή χρονιά, κόρ' έλ' ασ φιλώ σε μίαν".

- "Καλαντάρτς και νέον έτος, κόρ' θα παίρω σε οφέτος".

Την παραμονή της πρωτοχρονιάς τα παιδιά έψελναν τα κάλαντα: "Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά...", "Αϊ Βασίλης έρχεται από την Καισαρεία...". Ό,τι μάζευαν τα παιδιά τα έριχναν στο δισάκ'. Τα φιλοδωρήματα ήταν "τσιρία", "λεπτοκάρια". Στο τέλος τα μοίραζαν με κάποιο πρωτόγονο τρόπο, αλλά ωραίο: "έναν τ' εμόν, έναν τ' εσον". Η οικοδέσποινα που τους έδινε τα δώρα τα έλεγε: "Να ζήτε, και τη χρόνου, λελεύω σας".

Τα κορίτσια πρωτού να κοιμηθούν σταύρωναν το μαξιλάρι για να έβλεπαν στο όνειρό τους εκείνον που θα παντρεύονταν.

Την πρωτοχρονιά πολύ πρωί, από τα μεσάνυχτα κάποιος από την οικογένεια, συνήθως κορίτσι, έπρεπε να πάει για να καλαντάζ' το πεγάδ', δηλαδή να πηγαίνει διάφορα δώρα στη βρύση του χωριού. Τα δώρα ήταν φρούτα, ξηροί καρποί, βούτυρο, ψωμί κ.α. Μόλις έφτανε στη βρύση έλεγε "Κάλαντα και καλός καιρός και τη χρόν. Τα κορίτσια, που πήγαιναν για το καλαντόνερο, δε μιλούσαν σ' όλη τη διαδρομή που έκαναν, γιατί πίστευαν πως οι μάγισσες (νεράιδες) θα τις έπαιρναν τη φωνή. Πίστευαν ακόμα, ότι το νερό κοιμάται, δηλαδή σταματούσε να τρέχει και ξυπνούσε μετά την προσφορά δώρου, το καλαντίασμαν.

Χαμηλόφωνα τότε, οι κοπέλες έλεγαν: "Κάλαντα και καλός καιρός άμον τ' ανοίγω το πεγάδ' ν' ανοίεται η τύχη μ' κι άμον τρέχ' το νερόν να τρέχ' και ευλοία". Από τα δώρα που άφηναν στη βρύση έπαιρναν μερικά οι νεράιδες.

Ύστερα έπαιρναν το καλαντόνερο και χωρίς να βλέπουν προς τα πίσω γυρνούσαν στο σπίτι. Όλα τα μέλη της οικογένειας έπιναν λίγο καλαντόνερο για να τους πάει καλά η καινούργια χρονιά. Οι κοπέλες έβρεχαν τα μαλλιά τους με το καλαντόνερο για να μακραίνουν πιο πολύ. Οι νοικοκυρές φύλαγαν το καλαντόνερο μέσα σε φιάλη. Τα Φώτα έριχναν μέσα αγιασμένο νερό και το χρησιμοποιούσαν σαν ιαματικό. Ακόμα στο μείγμα αυτό έριχναν και το βροχόνερο πρωτομαγιάς και το χρησιμοποιούσαν σαν μαγιά για να πήξουν το γάλα για γιαούρτι.

Το καλαντίαζμαν γινόταν για όλο το νοικοκυριό. Οι γυναίκες καλαντίαζαν όλα τα δωμάτια, ρίχνοντας σ' αυτά φούχτες από ξηρούς καρπούς και έλεγαν: "Κάλαντα και καλόν καιρόν, καλόν κ' ευλογημένον". Οι στάμνες και τα λαγήνια που περιείχαν νερό της παλιάς χρονιάς έπρεπε να αδειάζουν και να γεμίζονται με το νερό του νέου χρόνου. Αν τύχαινε και γεννιόταν το καλαντάρ κανένα ζώο το ονόμαζαν καλα-

ντάρεο'. Την μέρα εκείνη, κανείς δεν έπρεπε να κλαίει, γιατί θα έκλαιγε όλη τη χρονιά.

Το πρωί της πρωτοχρονιάς ξυπνούσαν πολύ νωρίς, για να μην γίνουν μαλθακοί και τεμπέληδες. Για το καλό ποδαρικό έμπαζαν στο σπίτι μικρό παιδάκι της γειτονιάς ή αρνάκι. Το παιδάκι το έδιναν πολλά δώρα.

Μετά την απόλυση της εκκλησίας έδιναν ευχές ο ένας στον άλλο για χρόνια πολλά και για καλή χρονιά. Τη βασιλόπιτα την έκοβε ο αρχηγός της οικογένειας. Τ' ολημέρα θα κόφτ' ο γέρον την πίτα με το φουλιρίν. Θα λέει, Κύριε ημών Ιησού Χριστέ μ' σ' όνομα Σ' και θα δει το μερπικό στην εικόνα, τ' οσπίτ', σα ζώα και σ' όλα τα ψυχάς ατ". Το νόμισμα σε όποιον κι αν έπεφτε το έβαζε η οικοδέσποινα στο εικονοστάσι, για την τύχη του σπιτιού.

Ο νουνός ή η νουνά (δεξάμενος ή δεξάμεντζα) έστελνε δώρο στο βαφτιστικό (δεξιμάτ').

Το βράδυ της παραμονής των Φώτων δεν τραγουδούσε κανείς. Τη νύχτα εκείνη τη θεωρούσαν επικίνδυνη και βαριά γιατί οι μάγισσες περιφέρονταν και μπορούσαν να "βλάψουν". Στο σπίτι όλοι νήστευαν, ακόμα και οι άρρωστοι. Τη μέρα αυτή τιμούσαν ιδιαίτερα τους νεκρούς συγγενείς. Τη νύχτα πίστευαν πως άνοιγε ο ουρανός και όποιες έβλεπε το άνοιγμα αποκτούσε το δικαίωμα να πάει στον Παράδεισο μετά το θάνατό του. Ακόμα μπορούσε να ζητήσει, ό,τι επιθυμούσε και θα γινόταν.

Τη μέρα των Θεοφανείων και μετά τη λειτουργία, ο ιερέας πήγαινε σ' όλα τα σπίτια της ενορίας του και Φώτιζε. Με τον αγιασμό, που έπαιρνε κάθε οικογένεια από την εκκλησία ράντιζαν τα δωμάτια του σπιτιού, για να φύγουν τα κακά

πνεύματα, τους κήπους και τα χωράφια για να δώσουν καλή σοδειά, τους στάβλους για να μην αρρωσταίνουν τα ζώα. Τα Φώτα τα παιδιά έψαλλαν το "Άένες ο Πρόδρομον και του Χριστού ο φίλον...".

Τον αγιασμό τον φύλαγαν όλο το χρόνο στο εικονοστάσι και το χρησιμοποιούσαν για ιαματικό στις αρρώστιες και για τους ετοιμοθάνατους, όταν δεν βρίσκονταν παπάς να τους μεταλάβει.

Οι 12 πρώτες μέρες Γιαννάρι πίστευαν πως αντιπροσώπευαν τους δώδεκα μήνες του χρόνου σ' ό,τι αφορούσε τις καιρικές συνθήκες. Αν δηλαδή τύχαινε να έβρεχε την τρίτη μέρα, πίστευαν πως όλος ο Μάρτης θα ήταν βροχερός.

Από την παραμονή της Πρωτοχρονιάς κι ως τα Θεοφάνεια, γυρνούσαν στα σπίτια οι "Μωμογέρ" που ήταν το πρώτο σκιάδες κινητό διασκεδαστικό θέατρο. Οι Μωμογέρ ήσαν νέοι και γέροι που ντύνονταν με παλιά ρούχα, κρεμούσαν κουδούνια και σκέπαζαν τα πρόσωπά τους με μουτσούνες (μάσκες) και επιδίδονταν σε ομηρικές μάχες, πολύ διασκεδαστικές. Πολλές φορές πήγαιναν και στα γειτονικά χωριά για να συγκεντρώσουν χρήματα. Από τις εισπράξεις που έκαναν το μεγαλύτερο μέρος το διέθεταν για τις ανάγκες του σχολείου, της εκκλησίας και το μικρότερο για κοινή διασκέδαση.

Με ιδιαίτερη προετοιμασία και με εθνικό χαρακτήρα γιόρταζαν στις 30 του Γενάρη τους Τρεις Ιεράρχες στις εκκλησίες και στα σχολεία.

Γιάννης Μελετίδης

Από μια χαρούμενη επίσκεψη...

Πολλές επισκέψεις έγιναν στην πολυθεματική Έκθεση του καθηγητή Πανεπιστημίου Δ. Μακεδονίας κ. Κων/νου Φωτιάδη.

Η Έκθεση λειτουργεί όλο το μήνα Οκτώβριο στην αίθουσα εκδηλώσεων του Πολιτιστικού Κέντρου της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας.

Ανάμεσα στους επισκέπτες και οι μαθητές των μεγάλων τάξεων του 10ου Δημοτικού Σχολείου Βέροιας με τους δασκάλους τους. Τους μαθητές ξενάγησε στην εντυπωσιακή Έκθεση ο Διευθυντής του "Αργοναύτη" κ. Γιάννης Μελετίδης. Ήταν μια χαρούμενη επίσκεψη.

Με τον κακόν τον άνθρωπον πας κι γίνεται

Σ' ένα χωρίον έσαν δύο γειτονάδες. Ο ένας κάθην ημέραν ετάβιζεν με την γυναίκαν ατ και ο άλλος ετέρνεν από καρσί και εσάσεβεν και έλεγεν στην γυναίκαν ατ.

- Γάρη, ντο έχνε πάντα αγουτοιν οι γειτονάδες και ταβίζνε;

- Έι κιτί, είπεν η γυναίκαν, ν' αλλοί εκείνον που ρούζ' απάν στον κακόν τον άνθρωπον. Είπεν και εκείνος.

- Εσύ πα αν είσαι αοίκσα το κεφάλι σ' στην απάν σο κατωθύρ και κόφτ ατό. Είπεν και η γυναίκα. Εσύ ποίσον το σταυρό σ', που ερρούξες απάν σο καλόν το πλάσμα και κ' εμπαινών σο κεφάλι σ'. Είπεν και ο άνδρας ατς. Και ντ' εμπορείς να εφτάς κι' εσύ;

- Ολίγον πέρμισον και θα ελέψς.

Πουρνά πουρνά εμέρωςεν ο Θεόν κι' εχτάσεν τ' αντρόγυνον να πάει σο χωράφ'. Η γαρή εσκώθεν κι άλλο εμπροστά και πήγεν σο παζάρ κι εγόρασεν δύο οκάδες οψάρια και έβαλεν - ατά στην εμπροδέαν ατς. Αρ επήγαν σο χωράφ. Η γαρή πάει εμπροστά και κρατεί τα βούδια και λάμνε και πάνε. Αφ' σίτ' ένοιγεν τ' αυλάκ τ' αλέτρ η γαρή εσύρνε απές απ' έναν οψάρ. Ο άνδρας ελέπ' τ' οψάρ και ταλέβ και πέρ ατό και τσαίζ.

- Γάρη, εύρα έναν οψάρ! Αγουτό τ' οψάρ ντ' εράσβεν αδαπές σο χωράφ'; Και ούζ' να εκλώσκουσον σ' άλλο το χάρκ η γαρή έσυρνε όλα τ' οψάρια σ' αυλάκ και ο άντρας ατς ετοπλάεψεν ατά χαρεμένος και λέει ατεν: Άξον, γάρη, αούτα τ' οψάρια τ' ημισά θ' εφτάς τηγάν και τ' ημισά βραστά και θα ερχουμαι το βράδου να τρώγωμε.

Αρ ετελείωσαν τη δουλείαν κ' έρθαν σ' οσπίτ. Εκάσαν σο τραπέζ να τρώγνε. Ο ερίφς περμέν τ' οψάρια να τρώη και ψάρια κι' ελέπ. Η γαρή εποίκεν άλλο φαγίν και έφαγαν. Τ' οψάρια κ' εποίκεν. Έφφεν χαβίτς και έφαγαν. Ο ερίφς περμέν τ' οψάρια και λέει: Αρ φέρον ας τρώγωμε και τ' οψάρια λέει κι εκείνε.

- Αμώ σε παλαλέ, πού θ' εύρηκα οψάρια και ψαλαφάς οψάρια; Είπεν και ο άνδρας ατς: Σκύλ θεγατέρα, οσημερον απές σο χωράφ κ' εύραμε τ' οψάρια; Γιάμ έφαγαν ατά τα κάτας; Η γαρή επάτεσεν έναν άγρεν λαλίαν και φτουλιζ τα μαλλία ατς και κουιζ ούι ν' αλλοί εμέν! Γειτονάδες τρεξέσεν άνδρας μ επαλαλώθεν! Ελάτε δέστ' ατόν. Α-

πές σο χωράφ ευρίουνταν καμμίαν οψάρια; Έξετεν αοίκον πράμαν; Είνας γειτόντσα, που έτρεξεν είπεν ατον: Εσύ πώς επαλαλώθες γείτονα; Σο χωράφ' καμμίαν ευρίουνταν οψάρια; Ντό, θάλασσαν έν; Η γαρή ξάν τσαίζ.

- Να λελεύω σας γειτονάδες δέστ' ατον. Απόψ' κι γίνουμαι με τ' ατόν. Φογούμαι θα σκοτών με. Δέστ' ατον. Αρ έδεσαν από σο στουλάρ τ' οσπίτ κι ατός τσαίζ. Οψάρια λέγω σας έσανε σο χωράφ', οψάρια, μα τον Θεόν.

- Αμώσε παλαλέ. Πού ευρέθαν ψάρια σο χωράφ', είπαν και επάτεσαν κ' έδεσαν ατον καλά καλά.

Αρ εξημέρωςεν ο Θεόν. Ερίφς δεμένος σο στουλάρ παρακαλεί. Έλα γάρη, ποδεξίζω σε, λύσον με άλλο κι λέγω οψάρια. Αρ έλυσεν ατον κ' επήγαν από πουρνού σο χωράφ μοναχός. Έρθεν το βράδον σ' οσπίτ κ' εκάτσην σο τραπέζ. Η γαρή ατ έφερεν σο τραπέζ οψάρια. Σίτα έτρωγεν κι ετάραξεν την τουρβάν ερχουνταν σο χουλιάρ ν ατ' οψάρια. Τρομαγμένος επάτεσεν άγρεν λαλίαν. Γειτονάδες δέστε με οψάρια έρθαν σ' ομάτια μ' και σο χουλιάρ μ'. Η γαρή πα λέει ατόν φά, έρεφ, φά, οψάρια είν'. Εγώ εμαγέρεψ' ατά σα λόγια σ' κεράκ. Φα και μη κουρφεύκεσαι άλλο και λές και ντ' επαφείς ν' εφτάς. Κόβω το κεφάλι σ' αρ ας εξέρτε καλά, με τον κακόν τον άνθρωπον πας κι γίνεται.

A.K.A.

Λεξιλόγιο

Ετάβιζεν = εμάλλωνε
Γαρσί = απέναντι
Εσάσευεν = λ.τ. τάχανε
Γάρη = λ.τ. γυναίκα
Έριφ = λ.τ. άνδρα
Εί κιτί = φρ. Τουρκ. Έ καιροί και χρόνια
Εμποδέα = ποδέα
Λάμνω = οργώνω
Ταλεύω = αρπάζω
Τοπλαεύω = μαζεύω
Τσαίζω = φωνάζω
Κεράν = λ.τ. ανάλογα
Κουρφεύκουμαι = υπερηφανεύομαι.

Το αρχαίο... ψωμί

Από τον Πόντο προμηθεύονταν σιτάρι οι Αθηναίοι του 4ου αι. π.Χ., σύμφωνα με τα ευρήματα του Ουκρανού αρχαιολόγου Αλέξανδρου Γκούροφ.

Το ψωμί συνέδεε την Αθήνα με τον Βόσπορο τον 4ο αι. π.Χ. Η ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων μεταξύ της Αθηναϊκής Δημοκρατίας και του Κιμμερίου Βοσπόρου (βόρεια παράλια του Ευξεινού) αποτέλεσε το συνδετικό κρίκο της Αθήνας με την απόμακρη αυτή περιοχή του ελληνικού κόσμου. Υπάρχει ειδική μνεία σε ψήφισμα της εποχής, στο οποίο αναφέρεται ότι προσφέρονται προνόμια στην οικογένεια του κυβερνήτη του Πόντου από την Αθήνα λόγω της ανάπτυξης αυτής της εμπορικής δραστηριότητας. Επίσης, ο Δημοσθένης αναφέρει ότι οι Αθηναίοι εισάγουν 410.000 μεθρημους σίτου από τον Πόντο, ποσότητα που αναλογεί στο ήμισυ των εισαγωγών τους από διάφορα κέντρα. Τα οφέλη που αποκόμισαν οι αθηναίοι από το εμπόριο αυτό ήταν πολλά, αλλά και το κράτος του Κιμμερίου Βοσπόρου γνώρισε περίοδο μεγάλης ακμής την ίδια εποχή, λόγω των εμπορικών σχέσεων με την Αθήνα.

Για την λίγο πολύ ξεχασμένη ιστορία αυτής της περιοχής διάλεξε να μιλήσει ο Ουκρανός αρχαιολόγος Αλέξανδρος Γκούροφ στο πλαίσιο των διαλέξεων της Εταιρείας των Φίλων του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου στο αμφιθέατρο του μουσείου (Τοσίτσα 1), με θέμα: "Εισαγωγή στην πολιτική ιστορία του κράτους του Κιμμερίου Βοσπόρου (5ος - 2ος π.Χ.)."

Ο κ. Γκούροφ έχει σπουδάσει στην Ιστορική Σχολή του Πανεπιστημίου του Λένινγκραντ και έχει ειδικευθεί στην ιστορία και αρχαιολογία των αρχαίων ελληνικών αποικιών της Μαύρης Θάλασσας. Έχει λάβει μέρος στην ανασκαφή της χερσονήσου της Ταυρικής, του κλασικού νεκροταφείου Πάνσκογε της Κριμαίας και στην Ολβία Ουκρανίας.

Στον ελληνικό χώρο μετείχε σε ανασκαφές της αρχαίας Μεσσηνίας, της Σαμοθράκης, έκανε σωστικές ανασκαφές στη Λιβαδειά και στο αεροδρόμιο των Σπάτων.

Στην ομιλία του έδειξε το ιστορικό πλαίσιο της περιοχής του Κιμμερίου Βοσπόρου και θα φωτίσει πρόσωπα που έπαιξαν ρόλο στην ιστορία της περιοχής.

"Ο Κιμμέριος Βόσπορος υπήρξε αναπόσπαστο κομμάτι του αρχαίου ελληνικού κόσμου", όπως αποδεικνύουν και τα αρχαιο-

λογικά ευρήματα.

"Προοίμιο της ιστορίας του αποτέλεσε η έλευση πληθυσμών στο πλαίσιο του ιωνικού κυρίως αποικισμού στην Ανατολική Κριμαία, την Ταυρική των αρχαίων και στη χερσόνησο Ταμάνσκι.

Περί τα μέσα του 6ου αι. π.Χ. ιδρύθηκαν οι πρώτες ανεξάρτητες πόλεις.

Οι πόλεις αυτές στις αρχές του 5ου αι. π.Χ. συνενώθηκαν με κέντρο το Ποντικάπαιο, υπό την εξουσία της δυναστείας των Αρχαιανακιδών, με την οποία ουσιαστικά αρχίζει μακρά εξελικτική πορεία της δημιουργίας του κράτους του Κιμμερίου Βοσπόρου.

Σταθμός σ' αυτή την πορεία υπήρξε η άνοδος, το 438 π.Χ., στην εξουσία της δυναστείας των Σπαρτοκιδών που κυβέρνησαν ως τα τέλη του 2ου αι. π.Χ.

Στα μέσα του 4ου αι. π.Χ. ο Κιμμέριος Βόσπορος παρουσιάζεται ως ολοκληρωμένη οντότητα. Είναι τότε που αναπτύσσει εμπορικές σχέσεις με την Αθήνα.

Στα τέλη αυτού του αιώνα μια έντονη δυναστική έριδα φέρνει στην εξουσία τον Ευμήλο, χαρακτηριστικό δυνάστη ελληνιστικού τύπου.

Τον 3ο αι. π.Χ. οι Σπαρτοκίδες φέρουν τον βασιλικό τίτλο. Ακολουθεί περίοδος στασιμότητας (3ος - 2ος αι. π.Χ.), αποτέλεσμα της οποίας υπήρξε η ανάμειξη στα πολιτικά πράγματα του Βοσπόρου των Σκυθών και ανατροπή της δυναστείας των Σπαρτοκιδών. Πρωταγωνιστής των πολιτικών πραγμάτων ήταν πλέον ο Μιθριδάτης Στ' Ευπάτωρ. Ο Βόσπορος ως ανεξάρτητο κράτος ήταν πλέον παρελθόν".

N. KONTRATOU - ΡΑΣΣΙΑ

"Ελευθεροτυπία" 24-10-2005

Μια πονεμένη μαρτυρία

Την 15ην Απριλίου οι κάτοικοι των 16 χωριών της περιοχής Βαζελώνος, περιφέρειας Τραπεζούντος, άπαντες Έλληνες, λαβάντες διαταγήν των τουρκικών στρατιωτικών αρχών να φύγουν εις το εσωτερικόν της Αργυρουπόλεως και φοβηθέντες μη έμμελλον καθ' οδόν να σφαγώσιν, καθ' όν τρόπον είδον σφαγέντας τους Αρμενίους, εγκατέλειπον τας κατοικίας των και εισήλθον εις τα δάση, ελπίζοντας να σωθώσι εκ ταχείας τινός προελάσεως του ρωσικού στρατού. Εκ τούτων, εις 6.000 ανερχομένων, 650 κατέφυγον εις την μονήν Βαζελώνος, εις ην προϋπήρχον και άλλοι 1.500 εκ Τραπεζούντος πρόσφυγες, 1.200 εισήλθον εις εν μέγα σπήλαιον του χωρίου "Κουνάκα" και οι λοιποί διεσκοπρίσθησαν εις τανά δάση σπήλαια και τας διάφορους κρύπτας. Άπασαι αι οικίαι των χωριών τούτων ελεηλατήθησαν και αι περιουσίαι διηρπάγησαν υπό του τουρκικού στρατού. Οι εν των σπηλαίων της Κουνάκας κρυβέντες, αναγκασθέντες εκ της πείνης, μετά συνθηκολόγησιν, παρεδόθησαν. Εκ τούτων 26 γυναίκες και νεάνιδες ίνα αποφυγώσιν την ατίμωσιν έρριψαν εαυτάς εις τινα ποταμόν κείμενον παρά το χωρίον Γέφυρα και παρά τας προσπαθείας των άλλων, προς σωτηρίαν των, επνίγησαν...".

• Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδος, Κ.Υ. 1916

Η φωνή της Ιστορίας

Τραγικές συνθήκες περίμεναν τους Έλληνες του Πόντου, γράφει ο Γ. Βαλαβάνης, ένας τραγικός μάρτυρας της εποχής εκείνης, στα αμελέ ταμπουρού του Πακέρ Ματέν, του Οσμανιέ (Αργανα μαντέν), Δερμούλ, τα οποία δικαίως επονομάσθησαν από τους χριστιανούς, τάγματα θανάτου. "Οι δυστυχείς χριστιανοί, πάσης τάξεως, στρατολογημένοι εστέλλοντο εις τας ως άνω περιφέρειάς δια να εργασθούν υπό την επίβλεψιν κτηνωδών τσαούσηδων, επί 18 ώρας το ημερονύκτιον, δεν να θραύουν λίθους προορισμένους δια την οδοποιίαν ευρείας λεωφόρου μέχρι των συριακών συνόρων.

Υπό αφόρητον ψύχος και χιόνια και υπό τον καυστικότατον ήλιον, άνευ θρεπτικής και επαρκούς τροφής, διαρκώς πιεζόμενοι και ραβδιζόμενοι, εξηντλούντο και μεταβάλλοντο εις φάσματα, ένεκα της εκ της στροφίας εξαντλήσεως".

Από έκθεση του υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας διαπιστώνονται οι ίδιες τραγικές συνθήκες για τους Έλληνες που υπηρετούσαν στον τουρκικό στρατό: "Εις τοιαύτας στερήσεις και κακουχίας υποβάλλονται οι εν τω τουρκικώ στρατώ χριστιανοί και τοσοούτον οικτρά είναι η θέσις των, κατ' ουδέν διαφερούσης της των κακούργων, των εις καταναγκαστικά έργα καταδικαζομένων", ή "Φρικώδης η κατάσταση των χριστιανών στρατιωτών. Κιδυνεύουσιν να αποθάνωσιν εκ πείνης. Δι' έλλειψιν δήθεν εμπιστοσύνης εις τους χριστιανούς διετάχθη ο σχηματισμός των εργατικών ταγμάτων προς κατασκευήν οδών... Κατά χιλιάδας αποθνήσκουσι προσβαλλόμενοι υπό ασθενείων, πυρετών, εξανθηματικού τύφου, χολέρας".

